

АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014–2022 РР.)

Олексенко Л. В.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання, зокрема в період російсько-української війни (2014–2022 рр.), національна інноваційна система виконує роль інституціональної основи інноваційного розвитку економіки та створює необхідні умови і ресурси для ефективної наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в країні. Ефективність функціонування національної інноваційної системи в значній мірі залежить від результативності функціонування ринкового механізму, який надає певної спрямованості економічній поведінці суб'єктів інноваційної діяльності шляхом створення належних умов для їх взаємодії з різними науково-дослідними і фінансовими структурами. Таку взаємодію забезпечують суб'єкти ринкової інноваційної інфраструктури. Інноваційна інфраструктура є ядром національної інноваційної системи. Функціонування інноваційної інфраструктури сприяє розширенню міри дифузності (масштабності поширення) і реалізації потенціалу нововведення. Ця складова національної інноваційної системи спрямована на сприяння інноватору в подоланні різного роду проблем, пов'язаних з передбачуваними значними перетвореннями в системі, що сприймає нововведення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науково-теоретичні основи діяльності інноваційної інфраструктури сформовані такими вченими, як: О.І. Амоша, В.М. Гець, Є.С. Годунова, В.П. Ільчук, І.О. Іртищева, А.І. Сидорова, В.П. Семиноженко, В.П. Соловійов, М.Г. Чумаченко та ін. Аналізуючи основні економічні процеси в Україні за останні роки, можна зробити висновки, що відбулося усвідомлення потреби в інноваційному шляху розвитку з метою ефективного зростання економіки. Незважаючи на глибину проведених теоретичних досліджень на формування сучасної інноваційної інфраструктури в Україні залишається ще багато недосліджених проблем.

Метою є аналіз інноваційної інфраструктури національної інноваційної системи та дослідження виробничо-технологічних об'єктів інноваційної інфраструктури в період російсько-української війни (2014–2022 рр.).

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічний обіг термін «інфраструктура» (від латинських слів *infra* – нижче і *structura* – будова, розташування) введено в середині двадцятого століття

вченим із США П.Н. Розенштейн-Роданом¹. Він розумів під інфраструктурою умови, що сприяють розвитку суспільного виробництва і необхідні для «обслуговування обороту капіталу в галузях економіки», спрямовані на задоволення потреб населення.

Інноваційну інфраструктуру можна визначити як організаційно-економічний комплекс, що безпосередньо забезпечує умови ефективної реалізації нововведень господарюючими суб'єктами. Необхідно зазначити, що її об'єкти не є «виробниками» інновацій, а забезпечують їх створення та розповсюдження. У даному контексті доречно сформулювати основні критерії віднесення окремих елементів інноваційної системи до інфраструктури:

1. Просування нововведення в практику (крім виготовлення).
2. Економічна відособленість об'єктів інфраструктури.

В інноваційній інфраструктурі можна виділити кілька функцій (табл. 1).

Основними елементами інноваційної інфраструктури є технопарки, наукові парки, технополіси, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні центри, індустріальні парки, бізнес-інноваційні, телекомунікаційні та торгові мережі, консалтингові фірми, фінансові структури та інші. Об'єкти інноваційної інфраструктури згруповані за трьома підсистемами (табл. 2).

Об'єкти інноваційної інфраструктури взаємопов'язані між собою технологічно і економічно.

Зупинимося більш детально на розвитку виробничо-технологічних об'єктів інноваційної інфраструктури в період російсько-української війни (2014–2022 рр.).

На початку 90-х років ХХ століття інноваційна діяльність в Україні не розглядалась як інструмент вирішення організаційно-економічних завдань і не знаходилась у центрі уваги уряду. Спроба здійснити перший економіко-технологічний експеримент щодо формування інноваційних структур у нашій країні датується 1994 р., коли був виданий Указ Президента України про створення на Львівщині територіального інноваційного центру «Броди». Однак внаслідок незгодженостей з місцевою владою цей перспективний проект не реалізовано.

¹ Носова С.С. Производственная инфраструктура в системе государственно-монополистического капитализма. М.: Высшая школа, 1983. 127 с.

Функції інноваційної інфраструктури в період російсько-української війни

Функція	Характеристика
Забезпечуюча	Забезпечення умов для ефективної організації інноваційної діяльності
Стимулююча	Стимулювання інноваційного розвитку за рахунок ефективної організації циклу «виникнення нововведення – впровадження нововведення – поширення нововведення – вдосконалення нововведення»
Інтеграційна	Інтеграція наукового та підприємницького сектора, що сприяє прискоренню процесу перетворення нововведень в інновації
Соціальна	Створення додаткових робочих місць за рахунок малого інноваційного бізнесу, зростання добробуту населення, вирішення екологічних проблем

Складено автором

Класифікація об'єктів інноваційної інфраструктури

Призначення	Складові інноваційної інфраструктури	Об'єкти інноваційної інфраструктури
Матеріально-технічне забезпечення інноваційної діяльності	Виробничо-технологічна	Технополіси, технопарки, наукові парки, індустриальні парки, бізнес-інкубатори, наукогради та регіони науки, центри колективного користування високотехнологічним устаткуванням
	Дослідно-конструкторська	Науково-технологічні центри, лабораторії, проектні інститути, проектно-конструкторські бюро, дослідно-експериментальні полігони, технологічні центри
Ресурсне забезпечення інноваційної діяльності	Фінансова	Фонди технологічного (інноваційного) розвитку, фонди приватних інвесторів, венчурні фонди, спеціалізовані лізингові компанії
	Інформаційна	Центри науково-технічної інформації, науково-технічні бібліотеки, інформаційні мережі, інтернет, депозитарна система
	Кадрова	Заклади вищої та середньої освіти з підготовки фахівців, центри та учбові заклади з підготовки та перепідготовки фахівців у сфері інноваційної діяльності
Загальносистемне забезпечення інноваційної діяльності	Нормативно-правова	Закони України стосовно інноваційної діяльності, податкове законодавство щодо інноваційних підприємств, система митного регулювання експортно-імпорتنих відносин у сфері інноваційної діяльності, державні та місцеві нормативні акти щодо функціонування інноваційних підприємств
	Експертно-сертифікаційна	Патентні відомства, лабораторії і установи з правами проведення експертизи та реєстрації інноваційних проектів і сертифікації інноваційної продукції
	Консалтингова	Центри трансферу технологій, маркетинговий інноваційний консалтинг, торгові мережі, виставкові комплекси, рекламні агентства та фірми

Складено автором на основі джерел⁴

Формування нормативно-організаційного забезпечення створення і функціонування інноваційно-технічних структур фактично було розпочато Розпорядженням Президента України від 23 січня 1996 р. № 17/96-рп «Питання створення технопарків та інноваційних структур інших типів»², затвердженням Постановою Кабінету Міністрів України № 549 «Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів» від 22 травня 1996 р.³

² Питання створення технопарків та інноваційних структур інших типів: Розпорядження Президента України від 23 січня 1996 р. № 17/96-рп. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/17/96-рп

³ Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 травня 1996 р. № 549. URL: www.rada.kiev.ua

Першим інноваційним центром, що відповідає нормативним вимогам, став Трускавецький валеологічний інноваційний центр (ТВІЦ), який офіційно зареєстровано на початку 1998 р.

У 1999 р. був прийнятий Закон України «Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу «Курортполіс Трускавець»⁵ і створено

⁴ Хачеян М.А. Методи формування організаційно-економічного механізму інноваційної інфраструктури в промисловості: дис. к.е.н. СПб., 2007. 154 с.; Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій / Відпов. ред. Ю.В. Кіндзерський. К.: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2007. 408 с.; Варналії З.С., Гармашова О.П. Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення: монографія. К.: Знання України, 2013. 387 с.

⁵ Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу «Курортполіс «Трускавець»: Закон України від 18.03.1999 № 514-XIV. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-14.

Технологічні парки України⁶

Технопарк	Дата реєстрації
1. «Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона» (м. Київ)	Липень 2000 р.
2. «Інститут монокристалів» (м. Харків)	Липень 2000 р.
3. «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка» (м. Київ)	Червень 2001 р.
4. «Вуглемаш» (м. Донецьк)	Листопад 2001 р.
5. «Інститут технічної теплофізики» (м. Київ)	Вересень 2002 р.
6. «Укрінфотех» (м. Київ)	Листопад 2002 р.
7. «Київська політехніка» (м. Київ)	Червень 2003 р.
8. «Інтелектуальні інформаційні технології» (м. Київ)	Грудень 2003 р.
9. «Яворів» (Львівська область)	Серпень 2007 р.
10. «Агротехнопарк» (м. Київ)	Жовтень 2007 р.
11. «Текстиль» (м. Херсон)	Грудень 2007 р.
12. «Машинобудівні технології» (м. Дніпро)	Листопад 2008 р.
13. «Наукові і навчальні прилади» (м. Суми)	Жовтень 2010 р.
14. «Ресурси Донбасу» (м. Донецьк)	Жовтень 2010 р.
15. «Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій» (УМБЦЕНТ) (м. Одеса)	Жовтень 2010 р.
16. «Еко-Україна» (м. Донецьк)	Жовтень 2010 р.

перший технополіс в Україні базовою інноваційною компонентою якого став ТВІЦ.

Успішно діючою інноваційною структурою є Асоціація «Львів-Технополіс», яка об'єднує понад 10 інноваційних фірм і малих підприємств; розроблена в Харківській області регіональна програма інноваційного розвитку виробничої та соціально-економічної сфери «Технокрай», яка передбачає комплексний підхід до технологічного переобладнання виробництва, створення сучасної транспортної та комунікаційної інфраструктури, вирішення екологічних проблем⁷.

Нові можливості розвитку інноваційної діяльності з'явилися завдяки прийнятому Верховною Радою України в 1999 р. Закону України «Про спеціальний режим інвестиційної й інноваційної діяльності технологічних парків», згідно з яким технопарк являє собою юридичну особу або групу юридичних осіб, що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних засад виконання проектів технологічних парків з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції⁸.

Він визначає організаційно-правові й економічні принципи діяльності технопарків та виконання ними інноваційних проектів, поширюється на технологічні парки, їх учасників, дочірні й спільні підприємства, що виконують інвестиційні та інноваційні проекти за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків.

Відповідно до Закону держава має надавати технопаркам істотні пільги з оподаткування інвестиційної та інноваційної діяльності шляхом акумуляції на спеціальних рахунках сум податку на додану вартість і податку з прибутку, одержаних під час виконання інвестиційних та інноваційних проектів, митних операцій та валютного регулювання. Ці кошти мають бути використані для розвитку науково-технічної діяльності. Спеціальний режим оподаткування поширюється тільки на інноваційні проекти технопарків, які відповідним чином зареєстровані й реалізуються в рамках затверджених ними пріоритетних напрямів.

Законом також передбачено подовження терміну експортно-імпортних платежів із 90 до 150 днів. Для реалізації проектів технологічних парків було передбачено запровадження бюджетної програми державної підтримки діяльності технологічних парків шляхом повного чи часткового (до 50%) безвідсоткового кредитування проектів технологічних парків і повної чи часткової компенсації відсотків, сплачуваних виконавцями проектів технологічних парків комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування проектів технологічних парків⁹.

⁶ Варналій З.С., Гармашова О.П. Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення: монографія. К.: Знання України, 2013. 387 с.; Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua/activity/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-technologij/iii.-tehnologichni-parki/pro-tehnologini-parki.html>.

⁷ Денисюк В. Розвиток інноваційних територіальних структур як важливої складової української інноваційної системи. *Економічний Часопис-XXI*. 2003. № 7-8. С. 29-37.

⁸ Про спеціальний режим інвестиційної й інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16 липня 1999 р. № 991-XIV. URL: www.rada.kiev.ua.

⁹ Технопарки та особливості їх розвитку. URL: <https://studlib.info/ekonomika/79845-tehnoparki-ta-osoblivosti-ikh-rozvitku/>

Функції органів управління технопарку¹⁰

Органи управління	Функції органів управління
Збори учасників	визначення пріоритетних напрямів діяльності технопарку і затвердження його планів та звітів про їх виконання; обрання та відкликання членів Спостережної ради; обрання та відкликання членів виконавчого органу та Ревізійної комісії; затвердження результатів діяльності технопарку, звітів і висновків Ревізійної комісії; прийняття рішення про припинення діяльності технопарку, призначення ліквідаційної комісії, затвердження ліквідаційного балансу.
Спостережна рада	представлення інтересів учасників у період між проведенням загальних зборів, контроль і регулювання діяльності Генеральної дирекції
Ревізійна комісія	контроль за фінансово-господарською діяльністю Генеральної дирекції
Науково-технічна рада	визначення перспектив розвитку технопарку і здійснення координації роботи з реалізації перспективних планів; розробка і затвердження пріоритетних напрямів діяльності технопарку; аналіз і прийняття рішень з питань, що стосуються пріоритетних напрямів діяльності технопарку; методологічно-правова підтримка проектів; методологічне і економічне обґрунтування проектів; технологічне обґрунтування проектів
Генеральна дирекція	Безпосередня організація діяльності технопарку, крім того, що належить до компетенції загальних зборів та Спостережної ради

Згідно з вищезазначеним Законом на 1 квітня 2022 р. в Україні функціонують 16 технопарків (табл. 3), однак за період російсько-української війни (2014–2022 рр.) не було створено жодного технологічного парку, останній технологічний парк «Еко-Україна» (м. Донецьк) був створений в 2010 р.

Усі технопарки України можливо розділити на три категорії:

- створені при вищих навчальних закладах, науково-дослідних інститутах без будь-якої підтримки держави та не мають ніяких пільг (технопарк «Львівська політехніка»);

- функціонуючі в спеціальних економічних зонах (СЕЗ) та яким надані пільги як і іншим підприємствам СЕЗ (технопарк «Яворів»);

- створені на базі великих наукових центрів чи вузів, що мають потужні дослідницькі підрозділи, підпадають під дію Закону України «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» і користуються спеціальними пільгами (технопарк «Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона», технопарк «Інститут монокристалів», технопарк «Напівпровідникові технології та матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка», технопарк «Вуглемаш», технопарк «Інститут технічної теплофізики», технопарк «Укрінфотех», технопарк «Інтелектуальні інформаційні технології», технопарк «Київська політехніка»).

Практика створення та функціонування українських технопарків, поряд з іншими інноваційними структурами, має свої особливості. Так, перевага

адавалася створенню технопарків з наданням їм податкових пільг як вільним економічним зонам. Усі технопарки були організовані на базі дослідницьких центрів, які працювали високоефективно, мали багаторічний досвід впровадження своїх розробок в практику, користувалися величезним науковим авторитетом у світі. Ще одна відмінність українських технопарків – це досить чітка профільна спеціалізація.

Одним із важливих принципів побудови технопарків в Україні є використання їх як накопичувачів додаткових коштів і спрямування їх на наукові дослідження, конструкторські розробки та створення дослідних зразків. Це означає, що існуючі технопарки виконують завдання держави і регіональних органів влади щодо цільової підтримки наукового забезпечення високотехнологічних напрямів розвитку виробництва, користуються деякими пільгами і преференціями, при тому, що реальний механізм фінансування їхньої діяльності з боку держави практично відсутній.

Порядок створення і функціонування технопарків України – прерогатива Комісії з органів діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів на чолі з віце-прем'єром уряду¹¹.

Законодавчими актами передбачено утворення двох видів організаційних форм технопарків в Україні: вид А – юридична особа, створюється в установленому порядку (підприємство, об'єднання підприємств, господарські товариства); вид Б – без утворення юридичної особи, на основі договору про спільну діяльність. Статут інноваційної діяльності

¹⁰ Офіційний сайт Департаменту інновацій та трансферу технологій. URL: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=sciena/innovation/departament>

¹¹ Немченко А.Б., Немченко Т.Б. Особливості розвитку технопарків України. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2011. Випуск 19. С. 320-321.

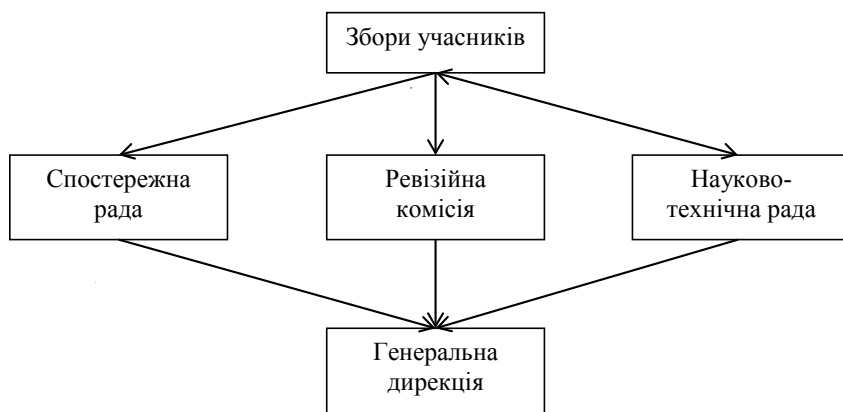

Рис. 1. Схема управління технопарку¹²

для виду А і договір про спільну діяльність подаються в Комісію з організації технологічних парків і інноваційних структур інших типів для підготовки Експертного висновку і пропозицій про надання відповідного статусу¹³.

В Україні всі діючі технопарки створені за типом Б і мають таку типову структуру управління (рис. 1).

Функції, які виконують органи управління технопарку наведені в таблиці 4.

Для контролю за діяльністю технопарків створена міжвідомча Робоча група, яка повинна здійснювати щорічний моніторинг виконання проектів технопарків.

За час розвитку українських технопарків можна виділити період стабільності (2000–2004 рр.) та порушення зобов'язань з боку держави, який розпочався в 2005 р. і триває протягом всього періоду російсько-української війни (табл. 5)¹⁴.

Головні недоліки в діяльності українських технопарків в період російсько-української війни пов'язані з дефіцитом фінансів, недостатньою державною підтримкою, відсутністю суміжної інфраструктури, яка дозволила б інвестору, вченим і потенційному замовникові знаходити одне одного, недосконалістю законодавства, дефіциту компетентного менеджменту¹⁵.

Завдяки глобалізації спостерігається тенденція співпраці технопарків із ТНК, створення спільних технопарків кількома країнами –інтертехноконсорціумів. Прикладом може слугувати ряд спільних із Китаєм технопарків, зокрема Цзинаньський парк

високотехнологічного співробітництва України і КНР. Серед спільних українсько-китайських науково-технічних проектів, що реалізуються в даний час у рамках Українсько-китайського технопарку, такі: технологія і обладнання з вирощування кристалів, гідрорізувача установка, технологія і обладнання з переробки відходів у дизельне паливо, розробка оптоелектронних і лазерних технологій для нетрадиційних методів діагностики і терапії серцево-судинної системи

людини, безпілотний авіаційний комплекс, проекти з направлення китайських студентів в Україну для навчання, спільний проект зі створення Українсько-китайського технічного університету та ін.

У червні 2011 р. в рамках євро регіону «Слобожанщина» було створено спільний українсько-російський технопарк у сфері енергозбереження та нанотехнологій. Структура Українсько-російського технопарку така:

- міжнародний центр трансферу технологій «Інтегро» – офісно-лабораторна будівля для розміщення інноваційних компаній та представництв міжнародних корпорацій;
- бізнес-інкубатор «Колиска геніїв» для розміщення Start-Up компаній;
- центр патентних досліджень і бенчмаркінгу;
- постійно діюча виставка інноваційних розробок «Енергія росту»;
- дата-центр «Інтерком» для аутсорсингу інформаційно-комунікаційних послуг;
- рекрутингове агентство;
- фонд посівних інвестицій «Бізнес-старт»;
- венчурний фонд «Слобожанські інновації»;
- центр прототипування та колективного доступу до високотехнологічного обладнання «Впровадження»;
- центр маркетингових послуг та субконтрактації;
- лабораторії і досвідчені виробництва, що створюються інноваційними компаніями на території технопарку¹⁶.

У планах розвитку до 2020 року, що розроблені Європейським Союзом і більшістю країн, які охоплюються «Європейською політикою сусідства», визначався перехід до інноваційної економіки. У реалізації цієї мети важливе значення мають наукові парки¹⁷.

¹² Уханова І.О. Розвиток та функціонування технопарків: світовий досвід та специфіка в Україні: монографія. Одеса, 2012. 131 с. С. 89.

¹³ Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 травня 1996 р. № 549. URL: www.rada.kiev.ua

¹⁴ Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/>

¹⁵ Технопарки та особливості їх розвитку. URL: <https://studlib.info/ekonomika/79845-tekhnoparki-ta-osoblivosti-ikh-rozvitku/>

¹⁶ Технопарки та особливості їх розвитку. URL: <https://studlib.info/ekonomika/79845-tekhnoparki-ta-osoblivosti-ikh-rozvitku/>

¹⁷ Куриляк В.Є. Кластери та наукові парки як ефективний засіб переходу до економіки інноваційного типу. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2016. № 3 (39). С. 103.

Державна підтримка технопарків¹⁸

Вид підтримки	Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» ¹⁹	Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та інших законів України» ²⁰	Податковий кодекс ²¹	Пропозиції технопарків
Цільова субсидія				
Звільнення від перерахування до бюджету: - податку на прибуток	Діяла	Діяла	Скасована	Запровадити
- ПДВ	Діяла	Скасована	Скасована	Запровадити
- мита	Діяла	Діяла	Діє	Запровадити
- ПДВ при імпорті товарів	Діяла	Скасовано	Скасовано	Запровадити
Сплата ПДВ податковим векселем при імпорті нового обладнання, устаткування та комплектуючих – 720 днів, матеріалів – 180 днів	-	Дія призупинилась в 2008–2009 рр.	Скасована	-
Фінансова підтримка проектів технопарків				
Повне або часткове безвідсоткове кредитування	-	Не виконувалась	Скасована	Запровадити
Повна або часткова компенсація відсотків за кредитами	-	Не виконувалась	Скасована	Запровадити
Прискорена амортизація основних фондів	Діяла	Діяла	Скасована	Запровадити

Діяльність наукових парків в Україні розпочалася в 2006 р., коли Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про науковий парк «Київська політехніка»²². Цей закон мав пілотне значення для формування нормативних правил і основних засад діяльності наукових парків. Згідно з цим законом науковий парк визначають як договірне об'єднання суб'єктів господарювання, створене з метою організації, координації та контролю процесу виконання проектів наукового парку.

У 2009 р. Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про наукові парки»²³, який дає визначення усім науковим паркам і регулює

процедуру їх створення, особливості діяльності, органи управління та визначає їх державну підтримку.

Науковим парком є юридична особа, що створюється з ініціативи вищого навчального закладу та/або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів наукового парку.

На 1 квітня 2022 р. в Україні функціонують 37 наукових парків²⁴:

1. Корпорація «Науковий парк Київський університет імені Тараса Шевченка».
2. Корпорація «Науковий парк Миколаївського національного аграрного університету «АГРОПЕРСПЕКТИВА».
3. Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля».
4. Науковий парк «ФЕД».
5. Науковий парк «Синергія».
6. Науковий парк «Наукоград - Харків».
7. Науковий парк Національного університету біоресурсів і природокористування «Стале природокористування та якість життя».
8. Товариство з обмеженою відповідальністю

¹⁸ Мазур А.А., Пустовойт С.В. Технологічні парки України: цифри, факти, проблеми. *Наука та інновації*. 2013. № 3. С. 70.

¹⁹ Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16 липня 1999 року № 991-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>.

²⁰ Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та інших законів України Закон України від 12.01.2006 р. № 3333-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3333-15>.

²¹ Податковий кодекс від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

²² Про науковий парк «Київська політехніка»: Закон України від від 22.12.2006 № 523-V. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-16>.

²³ Про наукові парки: Закон України від 25 червня 2009 р. № 1563-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>.

²⁴ Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua/activity/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-technologij/iii.-technologichni-parki/pro-technologini-parki.html>.

«Науковий парк Київського національного економічного університету».

9. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Аерокосмічні інноваційні технології».

10. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Енергоефективні технології».

11. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Профілактична медицина та охорона праці – новітні системи та технології».

12. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Біометричний інноваційно-технологічний кластер «БІТеК».

13. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Центр трансферу технологій цивільного захисту».

14. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Одеського політехнічного університету».

15. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Прикарпатський університет».

16. Науковий парк товариства з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

17. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «ДонНУ-Поділля».

18. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління «ЧОРНОБИЛЬ».

19. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Хімічні технології».

20. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Ужгородський національний університет».

21. Науковий парк «Київська політехніка».

22. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Агрозоовет».

23. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Одеського державного аграрного університету».

24. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «КАРДІО ПЛЮС».

25. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського «Університетський Арсенал».

26. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Херсонської державної морської академії «Інновації морської індустрії».

27. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Львівського університету «Інновації та підприємництво».

28. Науковий парк «Наука і безпека».

29. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Національної металургійної академії України».

30. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк університетів «Інноваційні технології та кібербезпека».

31. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Національного університету «Львівська політехніка».

32. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Національного авіаційного університету».

33. Товариство з обмеженою відповідальністю «Міжнародний медичний науковий парк».

34. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «AgroUnity».

35. Товариство з обмеженою відповідальністю «НАУКОВИЙ ПАРК «НАДІЙНИЙ ТРУБОПРОВІДНИЙ ТРАНСПОРТ ЕНЕРГОНОСІВ».

36. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Сумського національного аграрного університету».

37. Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова».

Перелік пріоритетних напрямів діяльності наукового парку формується у відповідності до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»²⁵ та Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»²⁶ і напрямів діяльності засновників наукового парку та може враховувати потреби регіонального розвитку.

Аналіз розподілу частки кожного з пріоритетних напрямів у загальній кількості зазначених пріоритетів показав, що найбільш поширеним пріоритетом діяльності наукових парків в Україні є сфера інформаційно-комунікаційних технологій – у 13% наукових парків він входить до переліку пріоритетів (показник округлено до цілого числа). Також більшість наукових парків обрало своїм пріоритетом нанотехнології та наноматеріали, ресурсозберігаючі технології (по 10%), відновлювальні джерела енергії та авіа- і ракетобудування (по 8%). Найменш поширеними є такі напрями як технології сільського господарства та хімічна промисловість (по 3%) і пожежна безпека, системи озброєння, цивільний захист, економічне моделювання (по 1%).

Також можна відзначити, що напрями діяльності наукових парків Київського національного економічного університету та «Центр трансферу технологій цивільного захисту» не відповідають стратегічним пріоритетним напрямам інноваційної діяльності на 2011–2021 рр. Віднести їх до жодного з пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки на період до 2020 р. неможливо.

²⁵ Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11.07.2001 № 2623-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>.

²⁶ Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

Проблеми, які виникають у діяльності наукових парків в період російсько-української війни (2014–2022 рр.), можна розділити на дві групи: проблеми провадження інноваційної діяльності як такої в Україні (відсутність чіткої політики держави щодо інтеграції науки та бізнесу; домінування в українській промисловості низькотехнологічних галузей, для яких характерна стабільність у виробництві продукції та сталість у технологіях; нерозвиненість державної підтримки інноваційної діяльності; відсутність коштів у ВНЗ та наукових установ на утримання інноваційної інфраструктури та ін.) та проблеми, характерні для діяльності саме наукових парків (відсутність кваліфікованих фахівців у сфері трансферу технологій, здатних провести технологічний та економічний аудит наявних розробок, здійснити маркетингові дослідження; ВНЗ не мають необхідної інфраструктури для доведення результатів прикладних досліджень та наукових розробок до рівня, придатного для комерціалізації та ін.)²⁷.

У вересні 2021 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо активізації діяльності наукових парків»²⁸, метою якого є підвищення ефективності здійснення науковими парками інноваційної діяльності та комерціалізації результатів наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок.

Цей закон повинен розв'язати проблеми бюрократії при створенні наукових парків, надати право закладам вищої освіти та науковим установам бути засновниками декількох наукових парків, налагодити чіткий механізм виконання інноваційних проєктів, розширити джерела фінансування, тобто наукові парки мають стати ефективним інструментом впливу на розвиток інноваційних процесів в період російсько-української війни.

У законі передбачено надання закладам вищої освіти та науковим установам наступних повноважень:

- право створювати наукові парки без погодження з МОН, а також самостійно визначати напрями своєї діяльності;
- право бути засновниками декількох наукових парків;
- можливість надавати в оренду приміщення для розміщення наукових парків на пільгових умовах (за 1 грн орендної плати за 1 метр квадратний).

Суттєве значення для розвитку бізнес-інкубаторів мала Програма розвитку бізнес-інкубаторів в Україні (ПРБІ), яка здійснювалася в 1997–2001 рр.

²⁷ Чернюк В. Наукові парки в Україні – стан та проблеми діяльності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 1. С. 72–73.

²⁸ Про внесення змін до деяких законів України щодо активізації діяльності наукових парків: Закон України від 07.07.2021 № № 1714-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1714-20#Text>.

за фінансової підтримки Агентства з міжнародного розвитку США (USAID)²⁹. У рамках програми були створені бізнес-інкубатори в Києві та Харкові: дочірнє підприємство МІМ-Київ «Центр розвитку інновацій» (ЦРІ), яке розташовано в Інституті електрозварювання ім. Є. Патона (м. Київ), та Центр розвитку малого бізнесу «Харківські технології» (ЦХТ) в Інституті монокристалів (м. Харків) НАН України. У 2000 р. ПРБІ поширила свою діяльність на м. Славутич, де ЦРІ створив Інкубатор малого бізнесу м. Славутича (ІМБС), у партнерстві з Виконавчим комітетом міської ради м. Славутича, Агентством з розвитку бізнесу в м. Славутичі (АРБ) та Проєктом Європейської комісії TACIS EDUR 9804 «Пом'якшення соціальних наслідків закриття Чорнобильської АЕС».

ЦРІ забезпечує постійний зв'язок з компаніями-клієнтами через «бізнес-клуб ЦРІ». Компанії – члени Бізнес-клубу співпрацюють із ЦРІ з 1998 р. Вони отримують послуги ЦРІ та Бізнес-клубу («віртуальний офіс», консультації, доступ до Інтернет, офісне обладнання та послуги персоналу), створюють спільні проєкти, як комерційні, так і грантові. У ЦХТ для оренди призначені спеціальні приміщення, обладнані комп'ютерами, телефонами й іншою офісною технікою. ІМБС також має значні площі для обслуговування мешканців м. Славутича, за рік його діяльності число фірм-клієнтів зросло до 46.

У рамках Програми розвитку бізнес-інкубаторів в Україні у березні 2001 р. створена Програма кредитних гарантій для забезпечення кредитами (від 5 до 50 тис. дол. США) інноваційних компаній з високим технічним і комерційним потенціалом. За рік її функціонування здійснено 12 кредитних проєктів загальною сумою \$258 754. Фірми – клієнти ІМБС використовують також мікрокредити Фонду мікрокредитування АРБ, Міського благодійного фонду «ЧАЕС-Славутич-розвиток» та Мікрофінансового банку.

Завдяки іноземній фінансовій допомозі в рамках Програми соціальної адаптації військових, звільнених у запас, яка підтримувалася за кошти Сороса, було створено Білоцерківський інноваційний бізнес-інкубатор (БІБІ). Загальна площа приміщень Інкубатора становить понад 2 тис. кв. м. За роки своєї діяльності БІБІ став ефективною структурою з розвитку підприємництва та конкурентного середовища в Білій Церкві та регіоні. Нині фахівці вважають його першим в Україні класичним бізнес-інкубатором.

Реально й ефективно діючою структурою став також бізнес-інкубатор у Державному технічному університеті «Львівська політехніка». У ньому надається характерна для бізнес-інкубаторів допомога

²⁹ Алимов О., Ємченко В. Промисловий потенціал України: напрями ефективного розвитку. *Економічний Часопис*–XXI. 2003. № 6. С. 41–46.

(пільгова оренда приміщень, комунікаційні послуги та ін.) новоутвореним студентським фірмам.

На сьогоднішній день виділяють декілька видів бізнес-інкубаторів:

- віртуальний бізнес – інкубатори, що пропонують послуги в кіберпросторі. Віртуальний бізнес-інкубатор – це унікальний ІТ-продукт, створений для допомоги підприємцям. Бізнес-інкубатор став надійним інструментом розвитку фінансової та майнової підтримки малого та середнього підприємництва;

- територіально-виробничі комплекси і коопераційні мережі – являють собою об'єднання підприємств, що діють в географічній близькості один від одного в одному галузевому секторі;

- бізнес-інкубатори, орієнтовані на розвиток наукомістких малих підприємств. Зокрема, це так званий інкубатор технологій – наукомістке підприємство, пов'язане з університетом, науково-технологічним парком або інноваційним центром. Його завдання – обслуговування малих інноваційних підприємств, вирошування нових підприємницьких структур, надання їм допомоги у виживанні та успішній діяльності на ранній стадії розвитку;

- венчурні інкубатори, які використовують зонтичний бренд бізнес-інкубатора та налагоджують взаємодію з венчурними інвесторами, органами державної влади, великими компаніями з інших країн³⁰.

Загалом в Україні інкубаційну діяльність здійснюють 28 інкубаторів. У період російсько-української війни (2014–2022 рр.) діє національна програма «Технологічні теплиці – інкубатори для молодих хайтек-підприємців»³¹.

17 липня 2012 року за рішенням Кабінету Міністрів України до реєстру Національних проєктів як складова Національного пріоритету «Нова інфраструктура» було включено національний проєкт «Індустріальні парки України», метою якого є створення індустріальних парків із сучасною інженерною та сервісною інфраструктурою в різних регіонах України³².

Індустріальні (промислові) парки (ІП) являють собою визначену ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштовану відповідною інфраструктурою територію, у межах якої учасники індустріального

парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку³³.

Під індустріальним парком слід розуміти територію, спеціально виділену для використання групою промислових підприємств³⁴.

В Україні до Реєстру індустріальних (промислових) парків занесено 53 парки (табл. 6). Всі індустріальні парки України були створені в період російсько-української війни (2014–2022 рр.)

Відповідно до загальноприйнятої класифікації вітчизняні індустріальні парки представлені трьома типами: моноспеціалізовані (за розмірами 50-100 га, галузева спеціалізація – електронна, харчова та фармацевтична галузі, виробничі сервіси та ін.), фокусовані (за розмірами 100-200 га, галузева спеціалізація – машинобудування, виробництво будматеріалів, легка промисловість та металургія тощо), багатопрофільні (за розмірами понад 200 га, галузева спеціалізація – хімічна та металургійна промисловість, сектори важкої промисловості тощо). Популярними видами промислової діяльності в рамках діючих індустріальних парків є деревообробка, виробництво будівельних матеріалів, машинобудування та хімічна промисловість. Зазвичай вітчизняні індустріальні парки орієнтуються на залучення підприємств, що належать до 3-4 видів економічної діяльності, серед яких обов'язково присутні найбільш розвинені у регіоні.

Залежно від виду послуг, що надаються резидентами парків, в Україні переважає тип індустріального парку «greenfield» над «brownfield». Це не завжди виправдано, оскільки в країні існує багато промислових зон з інфраструктурою, яку можна рекультивувати, відновити та використати за призначенням.

Ситуація у сфері створення та діяльності індустріальних парків в період російсько-української війни (2014–2022 рр.) характеризується цілою низкою проблем, які потребують вирішення, зокрема:

– недосконалість договірно-правових відносин у частині регулювання питань використання земельних ділянок державної і комунальної власності, на яких можуть бути створені індустріальні парки (в частині використання виключно договорів оренди землі);

– відсутність чітко встановленого переліку видів діяльності, які доцільно впроваджувати в межах

³⁰ Водянка Л.Д., Горошовська К.В. Перспективи розвитку бізнес-інкубаторів в Україні. URL: [file:///D:/%D0%9B%D0%B8%D0%BB%D1%8F/Downloads/vkpnuen_2015_10_6%20\(2\).pdf](file:///D:/%D0%9B%D0%B8%D0%BB%D1%8F/Downloads/vkpnuen_2015_10_6%20(2).pdf)

³¹ Коваль К.О., Іванчук Я.В., Козумляк Р.В. Розвиток стартапу в Україні в умовах обмеженого нормативного регулювання інноваційної діяльності. Проблеми нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності та шляхи їх вирішення: конференція (м. Київ, 27 вересня 2017 р.), відп. ред. В.С. Шовкалюк. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. С. 65.

³² Сайт Державного агентства з інвестицій та управління національними проєктами України. URL: <http://www.ukrproject.gov.ua/project/industrialni-parki-ukraini>

³³ Про індустріальні парки: Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>

³⁴ Ляшенко В.І., Ляшенко А.Ю. Зарубіжний досвід надання митних пільг підприємствам-учасникам індустріальних парків: висновки для України. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 1 (55). С. 57.

Індустріальні парки в Україні³⁶

Найменування ІП	Ініціатор створення ІП	Строк, на який створено ІП, років	Дата включення до Реєстру	Місцезнаходження ІП	Площа ІП, га
Долина	Долинська міська рада Івано-Франківської області	30	03.02.2014	м. Долина Івано-Франківської області	27,14
Славута	Славутська міська рада Хмельницької області	50	07.02.2014	м. Славута Хмельницької області	50,00
Львівський індустріальний парк «Рясне – 2»	Львівська міська рада	50	07.02.2014	м. Львів, у межах промвузла «Рясне–2»	23,49
Індустріальний парк «Коростень»	Коростенська міська рада Житомирської області	30	01.04.2014	м. Коростень Житомирської області	42,20
Індустріальний парк «Центральний»	Кременчуцька міська рада Полтавської області	50	01.04.2014 Виключено з Реєстру 23.08.2018 (наказ Мінекономрозвитку від 23.03.2018 № 1189)	м. Кременчук Полтавської області	168,55
Індустріальний парк «Свема»	Шосткинська міська рада Сумської області	30	06.06.2014	м. Шостка Сумської області	92,00
Індустріальний парк «Соломоново»	ТОВ «СезпарксервісТОВ «Євромотор», ТОВ «Євроавтотек», ТОВ «РІК»	30	06.06.2014	с. Соломоново Ужгородського району Закарпатської області	66,20
«Перший український індустріальний парк»	ТОВ «Земельний союз»	40	08.07.2014	смт. Велика Димерка Броварського району Київської області	105,00
Індустріальний парк «BIONIC HILL»	ТОВ «Біонік Девелопмент»	39	01.09.2014	м. Київ	56,74
Індустріальний парк «iPark»	громадяни України Ставніцер Андрій Олексійович, Мушинська Валентина Костянтинівна	49	01.09.2014	с. Візирка Комінтернівського району Одеської області	16,00
Індустріальний парк «Кривбас»	Криворізька міська рада Дніпропетровської області	30	01.09.2014	м. Кривий Ріг Дніпропетровської області	26,03
Індустріальний парк «Тростянець»	Тростянецька міська рада Сумської області	30	14.10.2014	м. Тростянець Сумської області	39,96
Індустріальний парк «Мироцьке»	Іванченко Василь Леонідович	30	30.05.2016	с. Мироцьке Кієво-Святошинського району Київської області	33,67
Вінницький індустріальний парк	Вінницька міська рада	30	15.07.2016	м. Вінниця	60,7
Індустріальний парк «ЖИТОМИР-СХІД»	Житомирська міська рада	40	27.10.2016	м. Житомир	24,7324
Індустріальний парк «Новодністровськ»	Новодністровська міська рада	30	13.01.2017	м. Новодністровськ Чернівецької області	15,36
Індустріальний парк «Фастіндастрі»	Фастівська міська рада	30	13.01.2017	м. Фастів Київської області	15,00

³⁵ Витяг з Реєстру індустріальних (промислових) парків. URL: <http://www.me.gov.ua>.

Продовження таблиці 6

Індустріальний парк «Павлоград»	Дніпропетровська обласна державна адміністрація	30	14.02.2017	Павлоградський район Дніпропетровської області	250,00
Яворівський індустріальний парк	Яворівська районна рада	30	26.04.2017	Яворівський район Львівської області	40,00
Індустріальний парк «Золотоноша»	Золотоніська міська рада	30	18.05.2017	м. Золотоноша Черкаської області	39,9285
Кам'янка-Бузький індустріальний парк	Кам'янка-Бузька міська рада	30	31.05.2017	м. Кам'янка-Бузька Львівської області	24,4671
Індустріальний парк «Вінницький кластер холодильного машинобудування»	Вінницька міська рада та ПАТ «Українська пивна компанія»	30	31.05.2017	м. Вінниця	19,2676
Новороздільський індустріальний парк	Новороздільська міська рада	50	15.06.2017	м. Новий Розділ Львівської області	46,4
Індустріальний парк «Нововолинськ»	Нововолинська міська рада	30	30.06.2017	м. Нововолинськ Волинської області	20,0
Індустріальний парк «Лиманський»	Лиманська міська рада	40	30.06.2017	м. Лиман Донецької області	27,5220
Індустріальний парк «СІГМА Парк Яричів»	ТОВ «Індустріальний парк «СІГМА Парк Яричів»	50	04.09.2017	с. Старий Яричів Кам'янка-Бузький район Львівської області	15,7084
Індустріальний парк «Ланнівський індустріальний парк»	ПП «Ланнівський цукровий завод»	49	12.09.2017	селище Ланна Карлівського району Полтавської області	30,7135
Індустріальний парк «Київщина»	ПрАТ «Промислово-технологічний парк «Київщина»	30	25.10.2017	с. Нові Петрівці Вишгородського району Київської області	118,3594
Індустріальний парк «Техносіті»	Костянтинівська міська рада	49	22.02.2018	м. Костянтинівка Донецької області	34,0152
Індустріальний парк «Біла Церква»	ТОВ «Індустріальний парк «Біла Церква 1»	50	13.04.2018	територія Шкарівської сільської ради, Білоцерківський район, Київська область	24,1419
Індустріальний парк «Олександрія»	Олександрійська міська рада Кіровоградської області	49	13.04.2018	м. Олександрія, Кіровоградської області	24,4803
Індустріальний парк «Захід Ресурс»	ТОВ «ЄВРО-ІНВЕСТ-ХОЛДІНГ»	30	19.09.2018	м. Городок, Львівської області	20,7662
Індустріальний парк «Тернопіль»	Тернопільська міська рада	30	19.09.2018	м. Тернопіль, Тернопільської області	15,00
Індустріальний парк «Біла Церква 2»	ТОВ «ІП «Біла Церква 2»	50	04.10.2018	Київська обл., Білоцерківський район, територія Шкарівської селищної ради	34,7138
Індустріальний парк «Енергія»	Миколаївська міська рада	30	07.11.2018	м. Миколаїв, Миколаївська обл.	36,0
Індустріальний парк «INNOVATION FORPOST»	Дніпровська міська рада	45	07.11.2018	м. Дніпро, Дніпропетровська обл.	49,5114
Індустріальний парк «Суми»	Сумська міська рада	30	04.12.2018	м. Суми, Сумська обл.	17,5284
Індустріальний парк «АзовАкваІнвест»	Маріупольська міська рада	30	07.02.2019	м. Маріуполь, Донецька обл.	15,650
Індустріальний парк «Хмельницький»	Хмельницька міська рада	50	07.02.2019	м. Хмельницький, Хмельницька обл.	90,9325
Індустріальний парк «Подільськ»	Подільська міська рада	30	22.03.2019	м. Подільськ, Одеська обл.	31,0704
Індустріальний парк «Бізнес Прайм»	ТзОВ «Рубікон Трейд»	30	19.08.2019	територія Тростянецької сільської ради, Миколаївський район, Львівська область	17,5

Індустріальний парк «ВІНТЕР СПОРТ»	ТОВ «ХЕД Вінниця»	50	02.10.2019	м. Вінниця, Вінницька обл.	25
Індустріальний парк «Chortkiv-West»	Чортківська міська рада	30	03.10.2019	м. Чортків, Тернопільська обл.	87,684
Індустріальний парк «Місто Скла»	ТОВ «Березаньскло»	30	30.01.2020	м. Березань, Київська обл.	20,2633
Індустріальний парк «Східний регіон»	Попаснянська міська рада	30	12.11.2020	м. Попасна, Луганська обл.	15,3991
Індустріальний парк «ПАТОН»	ТОВ «Дослідний завод зварювального устаткування Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона»	30	24.12.2020	Глевахівська селищна рада, Фастівський район, Київська область	17,0597
Індустріальний парк «Rivne industrial park»	Рівненська обласна державна адміністрація	40	01.02.2021	Малолоубашанська сільська рада, Костопільський район, Рівненська область	125,1300
Індустріальний парк «E40 Industrial Park»	ТОВ «КОРМА ДЕВЕЛОПМЕНТ»	30	25.02.2021	територія Колонщинської сільської ради, Бучанський район, Київська область	48,5352
Індустріальний парк «СОЛТАНІВКА»	ТОВ «САМІРА ЛІМІТЕД»	50	26.04.2021	територія Калинівської сільської ради, Фастівський район, Київська область	27,7544
Індустріальний парк «Спарроу Парк Львів»	ТОВ «СПАРРОУ ІНДАСТРІЗ»	30	14.05.2021	м. Львів, Львівська область	18,8242
Індустріальний парк «КРОНОСПАН РІВНЕ»	ТОВ «КРОНОСПАН РІВНЕ»	50	15.07.2021	с. Городок, вул. Барона Штейнгеля, 4 а, Рівненський район, Рівненська область	85,0089
Індустріальний парк «Мостиський Сухий Порт»	Мостиська міська рада	30	02.08.2021	Львівська область, Мостиський район, на території Мостиської міської ради	34,5116
Індустріальний парк «Kalush Industrial HUB»	ТОВ «Ч.А.С.»	30	30.08.2021	м. Калуш, Івано-Франківська область	18,7306

індустріальних парків. Така ситуація може призвести до того, що вже діючі підприємства (поза межами індустріальних парків) з метою отримання встановлених законодавством преференцій будуть зацікавлені переносити свої виробництва в індустріальні парки без запровадження нових видів виробництва;

– недосконалість норм чинного законодавства, зокрема – в частині визначення оптимальних форм стимулювання залучення інвестицій, необхідних для облаштування індустріальних парків шляхом звільнення від сплати ввізного мита на устаткування, обладнання та комплектуючих до них, матеріалів.

Вирішення означених проблем потребує дієвого інституційно-правового забезпечення відносин у сфері створення та функціонування індустріальних парків, під яким пропонується розуміти зв'язки між різними суб'єктами та державними/місцевими органами влади, що формуються в процесі організації і функціонування цих парків та які забезпе-

чуються дією нормативно-правового регулювання. Таке регулювання повинно здійснюватися на засадах максимального узгодження інтересів держави, регіону та бізнесу, адже на останньому лежать усі ризики, пов'язані з підприємницькою діяльністю. Разом із тим держава зацікавлена у створенні індустріальних парків, оскільки вони дають можливість:

– підвищити інвестиційно-інноваційну активність в економіці (допуск в індустріальний парк обмежений мінімальним обсягом інвестицій, який компанія має вкласти у розвиток виробництва; виробництво в межах індустріального парку автоматично розширює попит на продукцію суміжних виробництв);

– здійснювати легітимне (відповідно до норм і правил СОТ) субсидування пріоритетних галузей промисловості (держава надає субсидії у формі бюджетних видатків на розвиток інфраструктури або звільняє підприємство від часткової сплати податків);

Фактори і проблеми, що впливають на функціонування об'єктів виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури (ВТІІ) в період російсько-української війни (2014–2022 рр.)

Фактори	Проблеми
Економічні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Брак фінансових ресурсів для стабільного функціонування 2. Залежність фінансових потоків від головної організації-засновника (внаслідок вузькості напрямків діяльності об'єктів ВТІІ). 3. Обмежені фінансові можливості клієнтів (пов'язані з браком пропозиції фінансових ресурсів для фірм-клієнтів технопарків через обмеженість фінансових можливостей існуючих інститутів фінансової інфраструктури). 4. Нестача фінансових ресурсів для розширення діяльності (пов'язана з «недостатньою увагою» державних і регіональних органів влади в частині подальшого фінансування інфраструктури). 5. Залежність фінансових потоків від центральних і регіональних органів влади (має під собою ті ж причини, що й друга проблема).
Організаційні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність ротації фірм-інноваторів (в основній масі об'єкти інноваційної інфраструктури не виконують функцій інкубування). 2. Недолік фірм-інноваторів (істотний «недобір» основних реалізаторів нововведень). 3. Недостатня інформованість потенційних фірм-інноваторів про можливості ВТІІ. 4. Недолік кваліфікованого персоналу. 5. Відсутність власних виробничих і сервісних площ
Управлінські	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недосконалість процесу управління інтелектуальною власністю. 2. Недосконалість управління бізнес-процесами
Соціально-психологічні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неготовність українського ринку сприйняти продукцію фірм об'єктів ВТІІ. 2. Недовіра вчених до служб підтримки комерціалізації результатів НДДКР.
Правові	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недосконалість патентного законодавства. 2. Недолік законодавчих актів, що регулюють інноваційну діяльність

Складено автором

- створювати висококваліфіковані робочі місця;
- забезпечувати економічне зростання.

Важливим питанням при створенні та функціонуванні індустріальних парків в період російсько-української війни (2014–2022 рр.) є забезпечення ефективного управління, і держава може сприяти цьому шляхом висування адекватних вимог до керуючої компанії. Згідно із Законом України «Про індустріальні парки» управління ними здійснюється відповідними керуючими компаніями, які створюються переважно органами місцевої влади. Необхідно зазначити, що вони не можуть відвести під створені ж ними індустріальні парки землю своєї території, оскільки землями промислового призначення часто розпоряджаються не громади, а Верховна Рада України або Кабінет Міністрів України. Крім того, сільські, селищні, міські ради розглядають проектні матеріали та схвалюють рішення про зміну цільового призначення земельної ділянки, розташованої в межах населеного пункту (за чинним земельним законодавством лише органи державної влади чи місцевого самоврядування розпоряджаються землями державної чи комунальної власності і лише їм законом надані повноваження щодо надання земельних ділянок у користування чи відчуження у приватну власність для створення індустріальних парків).

Як зазначалося вище, в Україні діяльність індустріальних парків не гармонізована з пріоритетами інвестиційно-інноваційного та науково-технічного розвитку, відсутні вимоги щодо рівня технологій, які використовуватимуть їхні учасники. Тому ще одним напрямом вдосконалення інституційно-правових відносин має бути узгодження нормативно-правових актів щодо діяльності індустріальних парків з нормативно-правовими актами у сфері науково-технологічного та інноваційного розвитку.

Таким чином, інституційно-правова система розвитку відносин у сфері створення індустріальних парків в період російсько-української війни (2014–2022 рр.) повинна відображати системні зусилля державних та місцевих органів влади щодо формування сприятливих адміністративних, інституціональних, організаційних і фінансових умов господарювання.

Сегмент індустріальних (промислових) парків активніше розвиватиметься там, де докладаються системні зусилля в частині формування сприятливих адміністративних, інституціональних, організаційних і фінансових умов. Попит на такий вид діяльності має потенціал зростання та підвищуватиметься залежно від стабілізації економічної ситуації. Проте існують певні застереження, що найближчим часом конкурентоспроможними індустріальними (промисловими) парками

можуть стати лише ті, що вже ефективно функціонують, або ті, що пропонують найкращі умови для забезпечення земельних ділянок інженерною інфраструктурою та мають сприятливе місце розташування³⁶.

Тобто, система регуляторного стимулювання в індустріальних парках в Україні в період російсько-української війни (2014–2022 рр.) відстає від потреб соціально-економічного та політичного розвитку, повільно набуває відповідної форми³⁷.

Інноваційна інфраструктура в Україні поки не є потужним інструментом інноваційного розвитку, в період російсько-української війни (2014–2022 рр.) не скрізь спостерігається досить сприятливе середовище для розвитку інновацій в цілому.

До факторів, що стримують розвиток технопарків в Україні, слід віднести і гостру нестачу професійних менеджерів і команд, а також недостатньо глибоку галузеву спеціалізацію технопарків та їх зв'язок з промисловістю.

Будучи каталізатором, що сприяє розвитку наукомісткого сектора промисловості, діяльність технопарків в Україні підвищує привабливість національного виробництва для інвесторів, сприяє просуванню конкурентоздатної вітчизняної наукомісткої продукції на світовий ринок, знижує імпорتنу залежність економіки України. У ході виконання інноваційних проєктів створюються стабільно функціонуючі виробництва інноваційної продукції, яка користується попитом на внутрішньому і зовнішньому ринках³⁸.

Слід зазначити, що в існуючій українській моделі створення технопарків та бізнес-інкубаторів упор, в основному, зроблений на інститути вищої школи і, меншою мірою, на академічні та галузеві наукові центри та науково-дослідні інститути, що, на наш погляд, не зовсім вірно.

Проблеми, що мають місце в розвитку об'єктів інноваційної інфраструктури в період російсько-української війни (2014–2022 рр.), пов'язані в основному з адміністративними і правовими розбіжностями законодавства, а також низькою зацікавленістю інноваційно-активних підприємств і недостатніми преференціями. Дослідження основних проблем функціонування об'єктів виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури виходить з необхідності їх групування в залежності від факторів що на них впливають (табл. 7).

³⁶ Інноваційна Україна 2020: національна доповідь. К., 2015. 336 с. С. 200–208.

³⁷ Ляшенко В.І. Финансово-регуляторные режимы стимулирования экономического развития: введение в экономическую режимологию: моногр. / НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. Донецк, 2012. 370 с. С. 54.

³⁸ Онікієнко В.В., Ємельяненко Л.М., Терон І.В. Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України: монографія. К.:РВПС НАН України, 2006. 480 с. С. 304.

Висновки

Таким чином, більша частина об'єктів виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури в період російсько-української війни (2014–2022 рр.) має суттєві проблеми, пов'язані з низьким рівнем фінансування, слабкою управлінською діяльністю, недостатньою інформованістю потенційних фірм-інноваторів про можливості ВТП, недосконалістю законодавчої бази та проблемами соціально-психологічного характеру.

Очевидно, що українські об'єкти інноваційної інфраструктури в основній масі не виконують функцій інкубування, а служать якимись «майданчиками безпеки», що огорожують фірми-інноватори від негативних факторів зовнішнього середовища. Зростання фірм-інноваторів до стадії розширення і «вихід» з технопарку відбувається досить рідко, в т. ч. через відсутність стимулів як з боку парку, так і самої фірми.

Інфраструктура інноваційного розвитку в Україні перебуває в початковому стані. У ній представлені лише окремі типи інноваційних структур, зокрема технопарки, наукові парки, індустріальні парки, бізнес-інкубатори. Причому, діяльність лише незначної їх частини відповідає завданням, які мають вирішуватися ними виходячи з світового досвіду організації діяльності різних типів інноваційних структур. Тобто, в Україні в період російсько-української війни не тільки обмежена кількість інноваційних структур, але і склалася їх структурна та функціональна незавершеність.

Серед бар'єрів, які стримують розвиток інноваційних структур в період російсько-української війни (2014–2022 рр.), особливе значення має невідпрацьованість механізму державного регулювання цього процесу, необґрунтована централізація прийняття рішень про створення нових структур на вищому рівні влади. Останнє можна пояснити відсутністю адекватного уявлення в органах державного управління про роль, можливості і функціональні особливості різноманітних типів інноваційних структур, а також зміст відповідальності кожного з існуючих органів державного управління³⁹.

Національна інноваційна система в цілому повинна мати єдину законодавчу базу та бюджетну політику, а гнучкість цієї системи необхідна для своєчасного пристосування до динамічних внутрішніх та зовнішніх умов⁴⁰.

Останнім часом держава проводить активну інноваційну політику, але, незважаючи на це проблеми поки що мають місце.

³⁹ Онікієнко В.В., Ємельяненко Л.М., Терон І.В. Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України: монографія. К.:РВПС НАН України, 2006. 480 с. С. 304–305.

⁴⁰ Tsekhanovych V. Models of innovation infrastructure in euroregions. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 4 (58). С. 95.

Таким чином, від рівня розвитку інноваційної інфраструктури, що забезпечує умови ефективної реалізації технологічних нововведень господарюючими суб'єктами, від якості її функціонування, буде зале-

жати не тільки швидкість здійснення інноваційних перетворень в економіці, їх вартість і результативність, а й ефективне функціонування національної інноваційної системи в умовах російсько-української війни.

Інформація про автора:

Олексенко Лілія Вікторівна,

кандидат економічних наук, доцент,

старший науковий співробітник

Товариство з обмеженою відповідальністю «Інститут інноваційної біоекономіки»

96, пр. Голосіївський, м. Київ, 03040, Україна

Information about the author:

Oleksenko Lilia Viktorivna,

Candidate of Economics, Associate Professor,

Senior Researcher of Science

Limited Liability Company "Institute of Innovative Bioeconomics"

96, Holiivskyi Ave., Kyiv, 03040, Ukraine